

KENDİMİZİ DEĞERLENDİRELİM!

1. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

Anadolu ve Türklük coğrafyasında bilmece “bilmece, masal, mesel, hikâye, metel, bulmaca, söz, dele, fıcık, gazelleme, tapmaca, tappaca, tabzu, topollar, tapkır, tavısak, matal, cumbak, yumak” vb. adlarını almıştır. İlk yazılı bilmece MÖ 18. yüzyılda Sümerler tarafından yazılmıştır: Bir ev var, buraya kör girersiniz ama görerek çıkarsınız. Bu nedir? (Okul) Türk dünyasında ise bilmece türü ilk olarak Kaşgarlı Mahmut’un Dîvânu Lugâtî’t-Türk adlı eserinde görülmüştür.

a. “Bilmece” adlı metinde hangileri hakkında bilgi verilmiştir? Uygun ifadelerin yanındaki kutuları işaretleyiniz.

- ☐ Bilmecenin Türklere özgü bir tür olması
- ☐ Türk dünyasında bilmecenin geçtiği ilk eserin yazarı
- ☐ Bilmecenin Türk coğrafyasında hangi adlarla bilindiği
- ☐ İlk yazılı bilmecenin cevabının ne olduğu
- ☐ Bilmecelerin eğitimdeki yeri
- ☐ Bilmece türleri

b. Aşağıdaki bilmecelerin cevaplarını görsel ipuçlarından yararlanarak bulunuz ve örnekteki gibi görsellerin yanındaki dairelere bilmece numarasını yazınız.

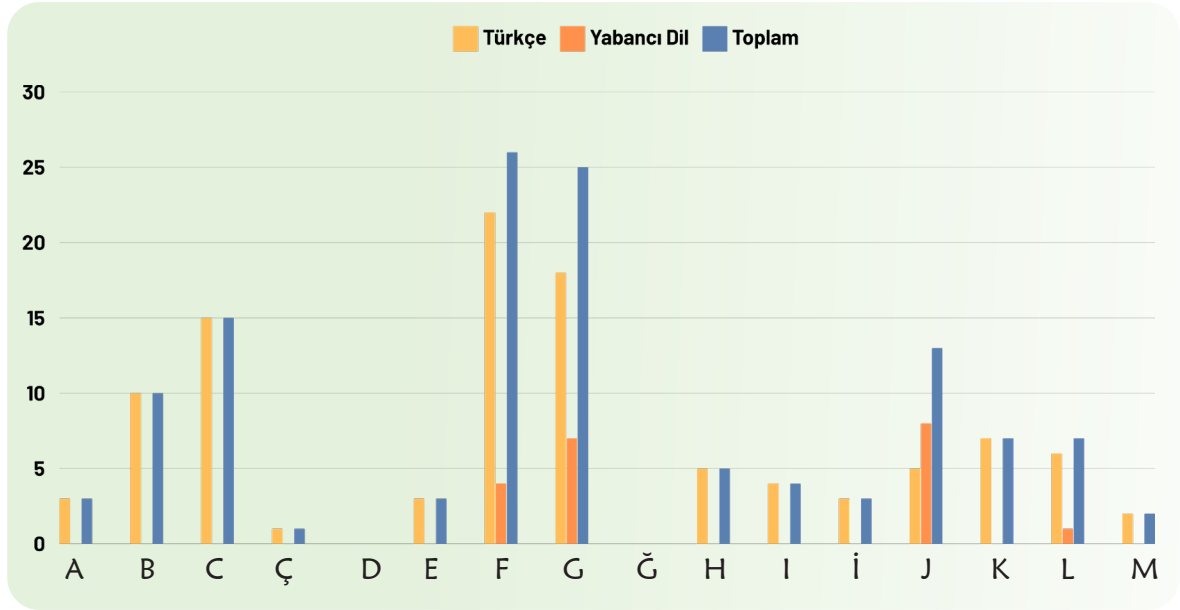

1. Çarşıdan alınmaz, mendile sarılmaz, elde tutulmaz, tadına doyum olmaz.
2. Çarşıdan aldım bir tane, eve geldim bin tane.
3. Mavi atlas, iğne batmaz; makas kesmez, terzi biçmez.
4. Kuyruğu var, at değil. Kanadı var, kuş değil.
5. Akşam baktım çok idi, sabah baktım yok idi.
6. Bir küçük fıcık, içi dolu turşucuk.
7. Odanın içinde, oda onun içinde.

8. Gelişi aslan gibi, duruşu kaplan gibi, yayılır hasır gibi, sürünür esir gibi.
9. Karşıdan gördüm bir taş, yanına vardım dört ayak bir baş.
10. Kümeslerin efesi, her sabah çınlar sesi, uyardırır herkesi.
11. Sıra sıra odalar, birbirini kovalar.
12. Dereleri doldurur, çiçeklere can olur, ona bereket deriz ama fazlası sel olur.

c. Açıklaması verilmeyen görselleri anlatan birer bilmece yazınız.

2. Bir ilin ilçelerindeki iş yeri isimleri incelenmiş ve bu isimlerin Türkçe ya da yabancı dilde olma durumu aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Her ilçenin birer harf ile temsil edildiği bu grafikten hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a. Bu grafiğe göre aşağıdakilerden hangilerine ulaşılabilir? İşaretleyiniz.

- ☐ D ve Ğ ilçelerinde iş yeri yoktur.
- ☐ Yalnızca bir ilçede Türkçe isimli iş yeri sayısı, yabancı isimli iş yeri sayısından azdır.
- ☐ En çok iş yerinin olduğu ilçe G'dir.
- ☐ Bu ildeki iş yerlerinin çoğunda Türkçe isimler tercih edilmiştir.
- ☐ L'deki tüm iş yerlerinin ismi Türkçedir.

b. Yabancı isimli iş yerlerinin adlarında Türkçe isimler kullanmak üzere tabelalarını değiştirme kararı aldıklarını düşününüz. Değiştirilecek tabela sayısının en fazla olduğu ilçeden başlayarak tabela değişimi yapılacak ilçeleri sıralayınız.

>

>

>

3. Aşağıdaki kelimeleri ve anlamlarını inceleyiniz.

Çalacak: Yoğurt mayası.

Yazlak: Hava ısınınca köylülerin serin olsun diye çıktıkları kısmen köyde yüksek yer.

Gökdelen: Yirmi, otuz veya daha çok katlı yapı.

Anlak: Zekâ

Adaş: İsimleri aynı olanlardan her biri.

Bu kelimelere niçin bu adlar verilmiş olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

4. Aşağıdaki bilgi görselini inceleyiniz.

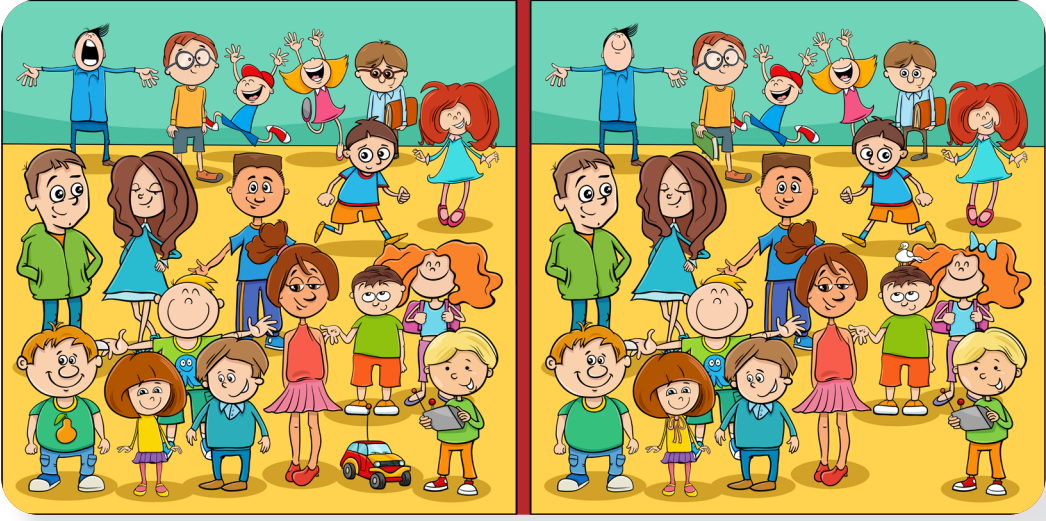

İnceleme sonuçlarınızdan hareketle bilgi görselinin konusunun ne olduğunu söyleyiniz ve aşağıdaki ifadelerden doğru olanların yanına “ ✓ ”, yanlış olanların yanına “ X ” işaretini koyunuz.

- ☐ Türkçe, dünyanın en köklü ve en zengin dillerinden biridir.
- ☐ Türkçe, 13 Mayıs 1277’de Karamanoğlu Mehmet Bey’in fermanıyla Anadolu’da ilk kez resmî dil olarak kabul edildi.
- ☐ Türk Dil Bayramı Anadolu’da 977 yılından beri kutlanmaktadır.
- ☐ Gidene “güle güle”, kalana “hoşça kal” demeliyiz.
- ☐ Dilimizi güçlendirmek için şiirler, romanlar, öyküler okumalıyız.
- ☐ Dilimizi zenginleştirmek için çok konuşmalıyız.
- ☐ Binlerce yıllık tarihi ile Türk dili kültürümüzün aktarımını sağlayan en önemli değerdir.

5.

a. Görselleri inceleyiniz. Aralarındaki farklardan beş tanesini bulunuz.

b. Bulduğunuz farkları anlattığınız bir paragraf yazınız. Paragrafınızda eş, zıt anlamlı ve sesteş kelimelerden, ikileme ve pekiştirme ifade eden söz varlıklarından uygun olanlarını kullanınız.

6. Bir kelime müzesi oluşturacağınızı düşününüz. Müzenize hangi kelimeleri koyacağınızı gerekçeleriyle birlikte açıklayacağınız bir konuşma yapınız. Konuşmanızda Türkçenin zenginliklerinden eş ve yakın anlamlı kelime, zıt anlamlı ve eş sesli kelime, çağrıştırdığı kelime; atasözü, deyim, kalıp söz, terim, ikileme, pekiştirmeden uygun olanlarını kullanınız.

7. Metni okuyunuz. Devamında neler olabileceğini kurgulayarak tamamlayınız ve metne bir başlık bulunuz. Yazınızda yazım kurallarına ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanmaya dikkat ediniz.

Öhü öhü!

Ah bu öksürük, öldürecek bir gün beni!

Eee kolay değil, yıllardır aynı yerde duruyorum öylece. Her yanımda is, toz içinde. Bu tozlar hasta etti beni. Oysa ne umutlarla gelmiştim, güle oynaya. Güzel bir dostum olacaktı. Ona içimi dökecektim. Ama sıkışıp kaldım burada. Kimse dönüp yüzüme bakmıyor. Örümcek ağları çepeçevre sarıp hapsetti beni. Bir amacım var ama gerçekleştiremiyorum. Bu da beni çok üzüyor. Ne zaman evini açacak birisi bana, ne zaman, ne...

...

Aman Allah'ım! O da ne! Minik bir el uzanıyor. Evet. Beni isteyen biri çıktı sonunda.

Kavradı, çekti. Örümcek ağlarından kurtuldum. Artık özgürüm.

Kimdi bu güzel kurtarıcı? Öylesine mutlu olmuştu ki beni gördüğüne, gözleri parlıyordu. Ellerinin sıcaklığı ısıtmıştı, yılların dondurduğu bedenimi.

— Tatlım, o tozlu. Koy onu yerine. Bak, her yerin kirlenmiş. Burada daha güzelleri var; rengârenk, diye seslendi bir kadın.

Aman ya Rabbi! Hayır, olamaz! Bırakma beni küçüğüm! Lütfen bırakma, diye yalvarmaya başladım. Ama duymuyordu. Keşke duyabilseydi. Ya bırakırsa. Tekrar soğuk yalnızlığa hapso-lursam.

Lütfen güzel çocuk, bırakma! Seninle gelmek istiyorum. Lütfen!

Ağlıyordum ama görmüyordu.

— Hayır anne! Ben bu kitabı istiyorum, diye kucağına bastı. Öyle sıkı sarıldı ki kimse ayıramazdı artık bizi. Ben de ona sarıldım. Pamuk ellerinin izi çıkmıştı tozlu bedenime.

*Mükerrem Mert
(Kısaltılmıştır.)*

Bir dildeki söz varlığı unsurları o dili konuşan ve yaşatanların kültürünü yansıtır. Atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış ifadelerimiz sözlü kültür geleneğimiz içerisinde doğup gelişen ürünlerdir. Atalarımızın deneyimlerine dayanan bu sözler, kimliğimizin de bir parçasıdır.

8. Türkçemizin söz varlığı unsurlarından yola çıkarak dil-kültür ilişkisi hakkındaki düşüncelerinizi örnekten hareketle yazınız.

İpe un sermek: Bir isteği yerine getirmemek için geçersiz birtakım nedenler öne sürmek anlamında kullanılır. Bu sözün hikâyesi Nasrettin Hoca'ya ve fıkra anlatma geleneğimize uzanır.

Misafir kısmeti ile gelir: _____

İğne atsan yere düşmez: _____

Kara gün dostu: _____

Çocuktan al haberi: _____

9. Yandaki karekodu okutarak “Türkçe Deyimler” adlı içeriği izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

b. İçerikte kullanılan deyimleri belirleyerek aşağıya yazınız.

c. Belirlediğiniz deyimlerin anlamları aşağıda karışık olarak verilmiştir. Yay ayraçlara deyimlerin numaralarını yazarak eşleştiriniz.

() Çok telaşlanmak.	() Birçok kimsenin tek yardımcısı, tek dayanağı.
() Çok sıkılmak, umutlarını yitirmek.	() Açık söylemekten kaçındığı bir sorunu sonunda açıklamak.
() Artık olacağını beklememek.	() Elde edemediği bir şeyi kıskanmak.
() Umudu kalmamak, güveni sarsılmak, olumsuzluğa sürüklenmek	() Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.
() Artık bulunmamak, yok olmak.	() Tuhaf olarak karşılamak.
() Susmak.	

10. Yandaki karekodu okutarak “Dede Korkut” adlı içeriği izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

a. İzlediğiniz içerikte yer alan kelime/kelime grupları ile ilgili görseller aşağıda verilmiştir. Görsellerin altında ise bu kelime/kelime gruplarının harfleri karışık olarak verilmiştir. İpuçlarından yararlanarak bu kelime/kelime gruplarını belirleyip ilgili yerlere yazınız.

O, U, Z, K, P

N, A, O, Z

Y, Y, A

L, E, Y, Z, A, S, M, A, I

b. İzlediğiniz içerikten hareketle aşağıdaki paragrafı uygun ifadelerle tamamlayınız.

Dede Korkut; Dedem Korkut, _____, Dede Sultan adlarıyla tanınır. Hayatına dair _____ bilgiler bulunmaz. Dede Korkut’un _____ yıl ömür sürdüğüne inanılır. Dede Korkut her hikâyenin sonunda _____ ile Oğuz beylerine, boylarına dualar okur; şiirler söyler. Dede Korkut Hikâyeleri _____ yazıya geçirilmiştir. El yazması nüshalarından biri Almany’a’nın Dresden şehrinde, diğeri ise _____ ortaya çıkmıştır.

11. Aşağıdaki haber metnini okuyup soruları cevaplayınız.

İlimizde “Dilimizin Zenginlikleri Projesi” hız kesmeden devam ediyor.

Ekim ayında her kademedeki öğrencilere yönelik “Sözlük Tasarımı” etkinliği ile başlayan proje, veliler tarafından da ilgiyle karşılanmıştır. Okul öncesi öğrencilerimize “Etkileşimli Kitap Okuma ve Okunan Kitaplardaki Bilinmeyen Kelimelerin Belirlenmesi” etkinliği düzenlenirken ilkokul öğrencilerimiz ise “Çocuk Şiirleri Antolojisi Okumaları ve Afiş Tasarlama” etkinliğine katılmıştır.

Ortaokul öğrencilerine “Gönül Çalab’ın Tahtı: Açıklamalı Yunus Emre Sözlüğü’nden Seçilen Üç Kelimeyle Cümle Kurma ve Afiş Tasarlama”, lise öğrencilerine ise “Şafahat Okumaları ve Şafahat İle İlgili Afiş Tasarımı” etkinlikleri ilimiz genelinde yapılmıştır. Yarışmalarda dereceye giren öğrenciler, çeşitli hediyelerle ödüllendirilerek ortaya çıkan eserlerle ilgili sergiler düzenlenmiştir.

Genel ağdan alınmıştır.

a. Projenin farklı etkinliklerden oluşmasının sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

b. Tuğrul, “Dilimizin Zenginlikleri Projesi” kapsamında katılacağı etkinlik için bir halk ozanımız hakkında araştırma yapmış ve daha önce anlamını bilmediği yeni kelimeler öğrenmiştir. Bu kelimelerin yer aldığı güzel ve etkili cümleler kurmaya çalışan Tuğrul, hangi kademedede eğitim almaktadır? Söyleyiniz.

CEVAPLARIMIZI KONTROL EDELİM!

1.

a.

- ☐ Bilmecenin Türklere özgü bir tür olması
- ☒ Türk dünyasında bilmecenin geçtiği ilk eserin yazarı
- ☒ Bilmecenin Türk coğrafyasında hangi adlarla bilindiği
- ☒ İlk yazılı bilmecenin cevabının ne olduğu
- ☐ Bilmecelerin eğitimdeki yeri
- ☐ Bilmeceler türleri

b.

c. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

2.

a.

- ☒ Hacılar ve Özvatan ilçelerinde iş yeri yoktur.
- ☒ Yalnızca bir ilçede Türkçe isimli iş yeri sayısı, yabancı isimli iş yeri sayısından azdır.
- ☐ En çok iş yerinin olduğu ilçe Melikgazi'dir.
- ☒ Kayseri'deki iş yerlerinin çoğunda Türkçe isimler tercih edilmiştir.
- ☐ Yahyalı'daki tüm iş yerlerinin ismi Türkçedir.

b. Talas > Melikgazi > Kocasinan > Yahyalı

3. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

4.

- ☒ Türkçe, dünyanın en köklü ve en zengin dillerinden biridir.
- ☒ Türkçe, 13 Mayıs 1277’de Karamanoğlu Mehmet Bey’in fermanıyla Anadolu’da ilk kez resmî dil olarak kabul edildi.
- ☐ Türk Dil Bayramı Anadolu’da 977 yılından beri kutlanmaktadır.
- ☒ Gidene “güle güle”, kalana “hoşça kal” demeliyiz.
- ☒ Dilimizi güçlendirmek için şiirler, romanlar, öyküler okumalıyız.
- ☐ Dilimizi zenginleştirmek için çok konuşmalıyız.
- ☒ Binlerce yıllık tarihi ile Türk dili kültürümüzün aktarımını sağlayan en önemli değerdir.

5.

a.

b. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

6. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

7. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

8.

a. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

9.

b. Öğrenci cevapları değerlendirilecek.

- c. (2) Çok telaşlanmak.
- (3) Çok sıkılmak, umutlarını yitirmek.
- (10) Artık olacağını beklememek.
- (11) Umudu kalmamak, güveni sarsılmak, olumsuzluğa sürüklenmek
- (5) Artık bulunmamak, yok olmak.
- (7) Susmak.
- (8) Birçok kimsenin tek yardımcısı, tek dayanağı.
- (4) Açık söylemekten kaçındığı bir sorunu sonunda açıklamak.
- (6) Elde edemediği bir şeyi kıskanmak.
- (1) Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.
- (9) Tuhaf olarak karşılamak.